

Gyurgyík László

EGY CSÖKKENÉS ANATÓMIÁJA

A szlovákiai magyarság demográfiai folyamatai az 1990-es évektől napjainkig

2012. február 29-én a Szlovák Statisztikai Hivatal sajtótájékoztató keretében ismertette a 2011. évi népszámlálás első eredményeit. Az első adatok közzétételére jelentős, több hónapos csúszással került sor; ennek okairól rendszeresen írt a szlovákiai napi sajtó. A Szlovák Statisztikai Hivatal is több közleményben foglalkozott a lekérdezés nehézségeivel, az első adatok közzétételének várható időpontjával, illetve csúszásának okaival.¹ A közzétett adatok szerint Szlovákia lakosságának száma 5 397 036 fő, ez 17 581 fős növekedést jelent az előző, 2001. évi népszámlálás adataihoz viszonyítva. A (cseh)szlovák népszámlálások történetében nem volt kimutatható ily kis mértékű népességszám-növekedés, eltekintve az 1940-es évektől, mely II. világháború időszakát is felöleli. A magyar lakosság száma 458 467 fő volt, azaz 62 061 fővel csökkent. Mielőtt megpróbálnánk e fogyatkozás okait megvizsgálni, tekintsük át röviden a szlovákiai magyarság számának alakulását a Csehszlovák Köztársaság megalakulásától napjainkig.

A szlovákiai magyar lakosság száma 1921 és 2011 között 650 597-ről 458 467-re, azaz 192 130 fővel, 29,5 százalékkal csökkent. Ugyanezen idő alatt Szlovákia lakosainak a száma 3 000 870-ről 5 397 036-ra, 2 396 166 fővel, 79,9 százalékkal növekedett. A magyar lakosság számának változása 1921 és 2011 között nem volt folyamatos.

1. táblázat

A magyar és szlovák lakosság száma, aránya Szlovákiában, 1921–2011

Év	Összesen	Ebből szlovákok	%	Ebből magyarok	%
1921	3000870	1952368	65,1	650597	21,7
1930	3329793	2251358	67,6	592337	17,8
1950	3442317	2982524	86,6	354532	10,3
1961	4174046	3560216	85,3	518782	12,4
1970	4537290	3878904	85,5	552006	12,2
1980	4991168	4317008	86,5	559490	11,2
1991	5274335	4519328	85,7	567296	10,8
2001	5379455	4614854	85,8	520528	9,7
2011	5397036	4352775	80,7	458467	8,5

¹ A lekérdezés befejezésének tervezett időpontjáig nem került sor az állandó lakóhellyel rendelkező lakosság hiánytalan lekérdezésére. Mintegy 70 ezerrel kevesebb személyi kérdőív kitöltése váratott magára. A hiányzó kérdőívek lekérdezésére a későbbiekben sem került sor, ezeket statisztikai eljárásokkal pótolták. Lásd <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=24280>.

Demográfiai szempontból a magyar lakosság számának változását három időszakra tagolhatjuk.

1. 1921 és 1950 között a magyarok száma csökkent. Az I. világháborút követően a csökkenés a magyar középrétegek egy részének zömmel Magyarországra történő átköltözésével, a többes kötődésűek gyakran csak statisztikai nemzetiségváltásával, továbbá a zsidóság egy részének a magyarságról történő „statisztikai leválasztásával” magyarázható. A II. világháború alatt és az azt követő években egymással ellentétes előjelű folyamatok zajlottak: a Magyarországhoz visszacsatolt területeken a vegyes kötődésűek egy része újfent magyarnak vallotta magát, de a haláltáborokba elhurcolt zsidók is csökkentették a magyarság számát. A magyarság száma legnagyobb mértékben negyvenes évek második felében csökkent a kitelepítések, a lakosságcsere, a reszlovakizáció, a deportálások következtében. Nem véletlen, hogy az 1950-es népszámlálás alkalmával 237 805-tel volt alacsonyabb a magyarok száma, mint 1930-ban.

2. A magyarság száma 1950 és 1991 között – az egyes évtizedekben csökkenő mértékben – emelkedett. Az ötvenes évek kimagaslóan magas növekménye kisebb részben a magas természetes szaporodásra, ennél jelentősen nagyobb mértékben a korábban reszlovakizált magyarok magyarságvállalására vezethető vissza. A hatvanas években a jelentős természetes szaporodást még kiegészítette a magyar identitást vállalók egy részének „statisztikai visszatérése” a magyarok körébe. A hetvenes és a nyolcvanas években már csökkenő, de még mindig jelentős mértékű természetes szaporodást az asszimilációs, nemzetváltási folyamatok jelentős mértékben csökkentették. Ugyanakkor a rendszerváltás és az 1991. évi népszámlálás közti időszakban a korábban magát szlováknak vallók egy – területileg és korösszetétel szerint is eltérő összetételű – része magát magyarnak vallotta.

3. A szlovákiai magyarság népesedéstörténetének harmadik szakasza a kilencvenes évektől napjainkig tartó időszak, melyet jelentős mértékű magyarságfogyás jellemez. 1991 és 2001 között a magyarok száma 47 ezer fővel, 2001 és 2011 között 62 ezer fővel csökkent. Azonban az utolsó két népszámlálás alkalmával a nemzetiségek számának változásával kapcsolatban egy korábban nem vagy alig létező problémával kellett szembesülnünk. Míg az 1980. évi és a korábbi népszámlálások időpontjában statisztikailag elhanyagolható volt az ismeretlenek, azaz a nemzetiségi hovatartozást be nem vallók aránya 1991-ben 8782 fő, 2001-ben 54 502 fő, a lakosság egy százaléka, 2011-ben pedig 382 493 főt tett ki az ismeretlenek száma, azaz a lakosság 7 százaléka nem vallotta be nemzetiségi hovatartozását.

A (cseh)szlovák népszámlálások nemcsak a nemzetiségre, de néhány alkalommal az anyanyelvre is rákérdeztek.² Az egyes nemzetiségek nemzetiségi és anyanyelvi adatai között egy sajátos összefüggés figyelhető meg: a többségi nemzet tagjai a nemzetiségi, a nemzeti kisebbségek száma viszont az anyanyelv szerinti hovatartozás alapján magasabb. (Úgy is

² Az 1970., az 1991., a 2001. és a 2011. évi népszámlálások alkalmával rákérdeztek a megkérdezettek anyanyelvére is.

fogalmazhatunk, hogy a nemzetiségi hovatartozás egyfajta „hivatalos adatnak” minősül, tekintettel arra, hogy különböző űrlapokon szerepel a nemzetiségre történő rákérdezés, az anyanyelvi kategóriának viszont nincs ilyen szerepe.) A két adat aránya, eltérése jelzi az adott nemzeti közösséghez tartozás konzisztenciáját. Minél kisebb az eltérés e két mutató között, annál szilárdabbnak véljük az egyes nemzetiségek tagjainak nemzeti kötődését. A magyar lakosság száma az anyanyelvi hovatartozás szerint 2011-ben 508 714 fő volt, azaz 11 százalékkal volt magasabb, mint a nemzetiségi hovatartozás alapján. (Az anyanyelv szerinti hovatartozásra a lakosok 7,5 százaléka nem válaszolt).³

A továbbiakban a magyar lakosság fogyatkozását meghatározó tényezőket vizsgáljuk meg. Ezek a természetes szaporodást felváltó fogyás, a magyar–szlovák asszimilációs folyamatok, és a (rejtett) migráció.⁴ Ezek a tényezők a rendelkezésre álló statisztikai adatok szintjén nem mindig különíthetők el. A rejtett migrációval kapcsolatban pedig csak becslésekbe bocsátkozhatunk.

1. Természetes szaporodás (fogyás)

Első körben vizsgáljuk meg a magyar lakosság természetes szaporodásának, illetve fogyásának az alakulását. Az 1991 és 2010 közötti évekre vonatkozólag rendelkezésünkre állnak a magyar lakosság regisztrált születési és halálozási adatai.

A népmozgalmi folyamatok nem kis mértékben különböznek az 1990-es években és az ezredfordulót követő évtizedben. 1991 és 2000 között 54 923, a 2001–2010 közötti években ennél jelentősen kevesebb, 40 527 magyar nemzetiségű gyermek születését regisztrálták. Azaz az ezredfordulót követő első évtizedben 26,2 százalékkal volt alacsony a magyar nemzetiségűként regisztráltak száma, mint az azt megelőző évtizedben. A halálozások számában sokkal kisebbek az eltérések a két évtizedben. Az 1990-es években 57 068, a rákövetkező 2001–2010 közötti években 52 210 magyar nemzetiségű elhalálozott tartottak számon. Mindkét évtizedben magasabb a halálozások száma a születéseknél, ezért a kilencvenes években a természetes fogyás több mint kétezer fővel, az ezredfordulót követő évtizedben közel 12 ezer fővel csökkenti a regisztrált adatok alapján a magyar lakosság számát.

Egy korábbi kutatásunkban mélyrehatóbb, komplexebb, a járási szintű népmozgalmi adatok alapján végzett vizsgálat a magyar nemzetiségűek regisztrált népmozgalmi adatainak inkonzisztenciájára mutatott rá több vonatkozásban is. Azaz jelentős eltérések mutatkoztak a járások összlakosságának és magyar lakosságának adatai között.⁵ Előzetes elvárásainktól eltérően igen nagy eltérések a halálozások számának alakulásában mu-

³ A korábbi népszámlálások alkalmával anyanyelv szerint 7,2–10,1%-kal volt magasabb a magyarok száma, mint nemzetiség szerint. A legkisebb eltérést 1991-ben mutatták ki.

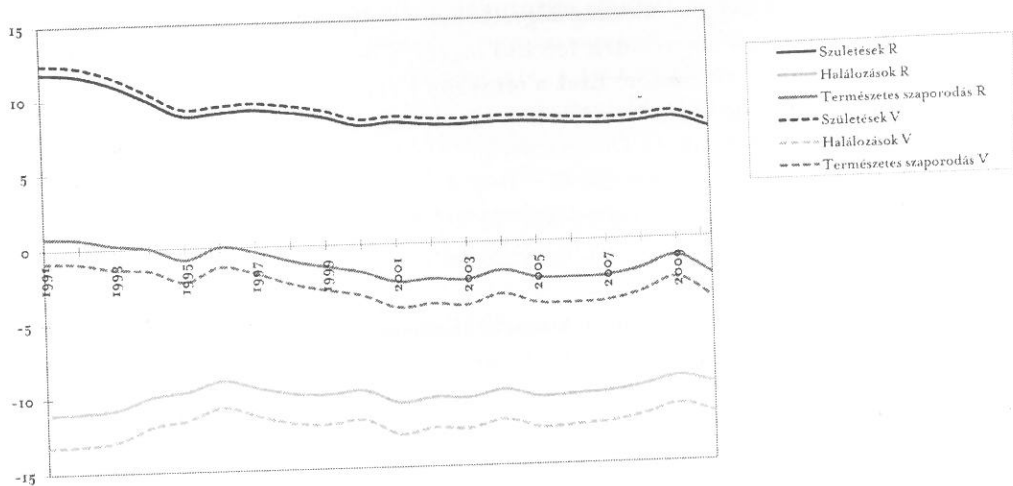
⁴ Lásd GYURGYIK László: *Népszámlálás 2001. A szlovákiai magyarság demográfiai, valamint település- és társadalomszerkezetének változásai az 1990-es években*, Kalligram, Pozsony, 2006.

⁵ Lásd GYURGYIK László – KISS Tamás: *Párhuzamok és különbségek. A második világháború utáni erdélyi és szlovákiai magyar népességfejlődés összehasonlító elemzése*, EÖKIK Budapest, 2010.

tatkoztak. Ezért a magyar lakosság korcsoportok szerinti megoszlásának figyelembevételével számoltuk ki a magyarok úgynevezett várható születéseinek és halálózásainak a számát. A magyar lakosság természetes népmozgalmának alakulását 1991 és 2010 között a regisztrált és az úgynevezett várható adatok alapján láthatjuk az 1. ábrán.

1. ábra

A szlovákiai magyar lakosság természetes szaporodása 1991–2010 (regisztrált és várható adatok)

A születések és a halálózások várható száma meghaladja regisztrált számukat. Az eltérés igen magas főleg a halálózások esetében. A várható születések száma 1,5 százalékkal, a várható halálózások száma viszont 19 százalékkal magasabb a regisztráltnál.

Kimutatható, hogy mindkét évtizedben mintegy 10–10 ezer fővel volt magasabb a természetes fogyás mértéke a várható adatok szerint, mint a regisztrált adatok alapján. Ebből következik, hogy visszamenőleg is, azaz az 1980-as és az 1990-es évekre vonatkozólag is korrigálnunk kell a magyarság számának alakulásával kapcsolatos korábbi feltevéseinket.

A regisztrált adatok alapján 1991-ben a magyar lakosság 437 fős természetes szaporodást mutatott ki, a várható adatok szerint viszont már 463 fővel fogyatkozott a számuk. 2001-ben a regisztrált adatok szerint 1333 fős, a várható adatok alapján 2149 fős természetes fogyás volt kimutatható. Mindezek ismeretében módosítanunk kell azt a korábbi feltevésünket, hogy a magyar lakosság természetes fogyása a kilencvenes évek közepén vette kezdetét, a fogyatkozás vélhetőleg jóval korábban, a '80-as évek második felében, végén elkezdődött. 1991 és 2001 között a regisztrált adatok alapján kimutatott természetes fogyás értéke meghaladta a 2000 főt.

A tényleges fogyás, azaz a születések, halálózások és a vándorlás különbözete ennél kissé alacsonyabb volt, mivel a magyar lakosság vándorlási egyenlege a vizsgált időszak-

ban mintegy 600 fős többletet mutatott ki.⁶ Az országos trendekkel egybevetve a magyar lakosság szaporodása mintegy 15–20 százalékkal alacsonyabb az országos értékeknél. Ennek egyik oka a magyarok országosnál alacsonyabb termékenysége, a másik pedig az, hogy a vegyes házasságokból származó gyermekek meghatározó többsége a többségi nemzethez tartozónak, szlováknak vallja magát. De erről a kérdésről az asszimilációs folyamatok vizsgálatánál lesz szó.

2. Asszimiláció – nemzetiségváltás

A következőkben megvizsgáljuk, milyen mértékben befolyásolták az asszimilációs folyamatok a szlovákiai magyarok számának alakulását. A magyar–szlovák asszimilációs folyamatokat két vetületben tekintjük át: a nemzedékváltás során kimutatható (*intergenerációs*) asszimiláció mellett a nemzedéken belüli (*intragenerációs*) asszimilációs folyamatokat.

Az intergenerációs asszimilációs folyamatokat elsősorban a vegyesházasságból született gyermekek nemzeti hovatartozásának alakulásánál figyelhetjük meg. Egy 1998-ban, illetve 2000-ben végzett kutatás szerint a magyar–szlovák vegyesházasságokból született gyermekek eltérő mértékben vallják magukat magyar, illetve szlovák nemzetiségűnek.⁷ Abban az esetben, ha az e családokból származó gyermekek megközelítőleg azonos arányban vallanak magukat magyar, illetve szlovák nemzetiségűnek, nem kellene számolnunk körükben nemzetiségváltással, asszimilációval. Az említett vizsgálatok adatai szerint a vegyesházasságokból született gyermekek 80 százaléka vallja magát szlováknak, és csak 20 százaléka magyar nemzetiségűnek.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a magyar házasságkötések mintegy 30 százaléka vegyesházasság (melyek több mint 90 százaléka szlovák féllal kötötték), ennek következtében a magyar etnikai termékenység jelentős mértékben alacsonyabb a biológiaiainál.⁸

A továbbiakban nézzük meg, hogyan mutatkoznak meg az asszimilációs folyamatok a nemzedékek életén belül, intragenerációsán.

Ezt a népszámlálási adatok alapján az úgynevezett *koreltolós módszer* segítségével vizsgáljuk meg. Azaz arra fókuszálunk, hogy az egyes évtizedekben milyen arányban csökkent a magyarok egyes ötéves korcsoportjaihoz tartozók száma. Ezt követően a 2001. évi korcsoportok szerinti adatokat e változások értékével súlyozzuk.

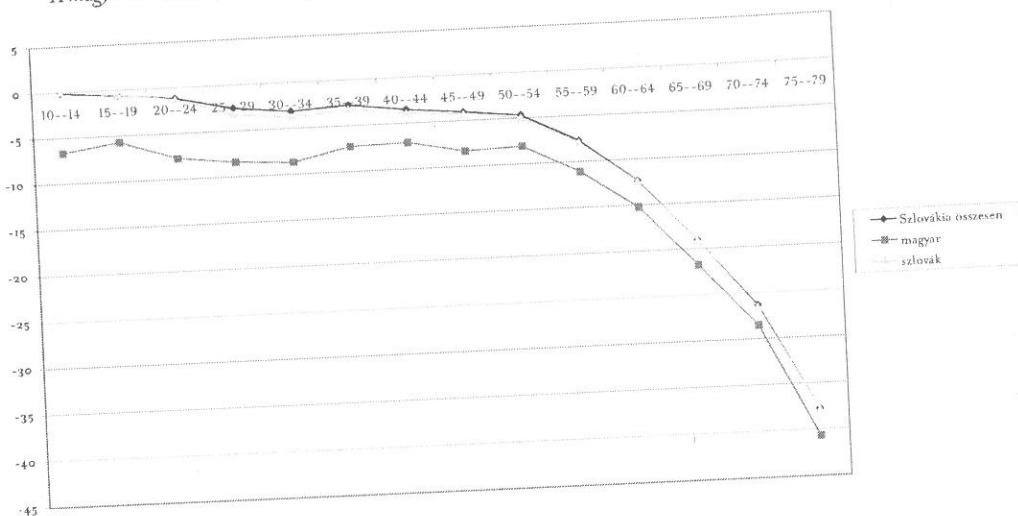
⁶ A regisztrált adatok alapján az 1991–2000 években a magyarok tényleges fogyása 1520 fő volt.

⁷ CSEPELI György – ÖRKÉNY Antal – SZÉKELYI Mária: *Nemzetek egymás tükrében. Interetnikus viszonyok a Kárpát-medencében*, Balassi, Budapest, 2002; GYURGYÍK: *Népszámlálás 2001*.

⁸ A nemzetiségek termékenységének vizsgálatánál meg kell különböztetni a demográfiai és az etnikai reprodukciót. A magyarok demográfiai értelmű reprodukcióján a magyar nemzetiségű anyák által szült valamennyi gyermek számát, etnikai reprodukciójukon pedig a magyar nemzetiségű gyermekek számát értjük. Az első érték a magasabb, mivel nem minden magyar anyától született gyermek lesz a későbbiekben magyar nemzetiségű. A reprodukció alakulása szempontjából meg kell különböztetni a biológiai reprodukciót az etnikaitól. Biológiai reprodukció alatt a magyar anyák által szült gyermekeket értjük, az etnikai reprodukció alatt pedig azt, hogy a magyar születések száma hogyan aránylik a magyar nők által született gyermekek számához. (Lásd SZILÁGYI N. Sándor: *Észrevételek a romániai magyar népesség fogyásáról, különös tekintettel az asszimilációra*, Magyar Kisebbség 2002/4., 71.)

2. ábra

A magyar és a szlovák nemzetiségű lakosság ötéves korcsoportjainak változása Szlovákiában, 1991–2001 (%)

Vizsgálatunk gondolatmenete azon alapszik, hogy az egyes ötéves korcsoportokhoz tartozók számát két népszámlálás közti időszakban több tényező befolyásolja. Az egyik leglényegesebb a halálozások száma, mely az idősebb korcsoportok felé haladva növekszik, a másik pedig a nemzetközi vándorlásban keresendő.

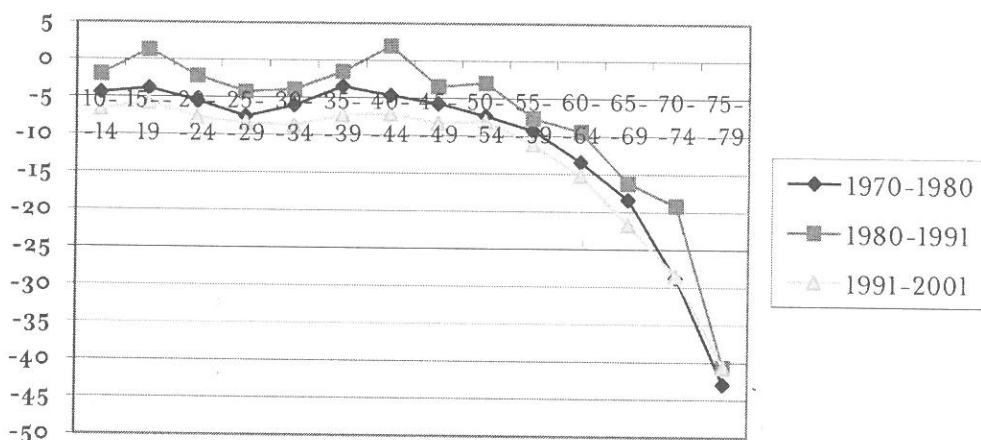
Első ránézésre az országos adatok szintjén megfigyelhető, hogy az egyes ötéves korcsoportok fogyatkozása a két népszámlálás közti időszakban (meghatározó mértékben a korszak-specifikus halálozási mutatókkal összefüggésben) az életkor előrehaladásával enyhén növekszik. Az 50–54 évesek korcsoportjától a növekedés egyre nagyobb mértékben gyorsul. Ez a természetes folyamat némileg eltérő módon alakul Szlovákia összlakossága, illetve a magyar és a szlovák nemzetiség esetében. A szlovák népesség korcsoportonkénti fogyatkozása csaknem azonos az összlakosságéval. A magyar népesség ötéves korcsoportjaihoz tartozók számának fogyatkozása nagyvonalakban követi az országos trendeket, azonban a 10–14 és a 30–34 évesek korcsoportjainak csökkenése mintegy 5–7 százalékponttal nagyobb az országos értékeknél. Az idősebb korcsoportok felé haladva az eltérés csökken, de az országosnál nagyobb mértékű magyarságfogyatkozás megmarad. Megfigyelhető, hogy a magyar népesség fogyatkozása ötéves korcsoportonként a 10–14 évesek csoportjától 40–45 évesek korcsoportjáig legalább kétszer akkora, mint az összlakosság esetében. A legnagyobb eltérés az országos és a magyar népesség korcsoportjainak fogyásában a gyermek- és fiatalok korcsoportjainál mutatkozik. E markáns különbség meghatározó része nem az adatok esetleges pontatlanságára, torzulására vezethető vissza, hanem a nemzetiségváltási, asszimilációs folyamatoknak a következménye.

Ha a korábbi két évtized, az 1970-es és az 1980-as évek adatait is hasonló módon megvizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy a magyar népesség korcsoportok szerinti

fogyatkozása a kilencvenes években volt a legnagyobb mértékű. A fogyatkozás hasonló lefolyású, de kisebb mértékű volt a hetvenes években. A nyolcvanas években viszont a csökkenés sokkal kisebb mértékű volt, egyes korcsoportok lélekszáma a tíz év alatt még növekedett is, azaz egyfajta (átmeneti jellegű) disszimiláció következett be a magyarság javára ezeknél a korcsoportoknál.⁹

3. ábra

A magyar nemzetiségű lakosság számában bekövetkezett változások öt éves korcsoportonként Szlovákiában, 1970–2001 (%)

Erre a kedvező változásra annak ellenére került sor, hogy a roma nemzetiség felvétele a népszámlálási adatlapra a magyarság számát is csökkentette. A három évtized adatait ábrázoló grafikonon a 10–14 évesek képezik (2001-ben) a legfiatalabb korosztályt.

Azoknak az adatai, akik a két census közötti időszakban születtek, nincsenek a grafikonon feltüntetve, mivel csak az utolsó népszámlálás alkalmával lettek először megszámlálva.

A magyar 0–4 éves népesség száma 10,3 százalékkal, az 5–9 éveseké 15,6 százalékkal volt alacsonyabb a 2001-es census alkalmával, mint a születések száma az anyakönyvi adatok alapján. Szlovákia népességén belül a 0–9 évesek száma 2,3 százalékkal csökkent.¹⁰ Az öt éves korszpecifikus adatok vizsgálata alapján Szlovákia lakosságának fogyatkozása és a magyar népesség fogyatkozása között (az 1991-es és a 2001-es census közötti időszakban) mintegy 26 ezer fős különbség mutatható ki. (Másképpen megfogalmazva: mivel a magyar népesség valamennyi kohorszon belül nagyobb arányban csökkent, mint

⁹ Ezt a disszimilációt más megközelítésben is megfigyelhetjük. Az 1980-as években egyes kelet-szlovákiai járásokban a magyar népesség (1990-ig) továbbszámított adatainál az 1991-es népszámlálás adatai magasabbak voltak.

¹⁰ Szlovákiában a kisgyermek 0,63%-a halt meg 2001-ben 1 éves kora előtt, a 2–9 évesek halálzási arányszáma ennek az értéknek a töredéke.

az összlakosság, ez az – országos fogyatkozási aránytól való – eltérés a magyarság számára 26 ezer fős „statisztikai” csökkenését eredményezte.) Ez az érték hozzávetőlegesen jelzi a magyarok nemzetiségváltásból származó veszteségeit a jelzett időszakban, a tényleges veszteség ettől eltér a különböző nem vagy csak körülményesen pontosítható torzító tényezők hatásának következtében.

3. A „rejtett” migráció

A népmozgalmi statisztika a migrációs eseményeknek csak egy töredékét képes kimutatni. A népmozgalmi statisztika vándorlási adatai nem képesek megragadni azokat, akiknek a távozását semmilyen adminisztratív aktus nem rögzíti.

A külföldre irányuló elvándorlás folyamatának két végpontja, az „ittlét” és a „távollét” között általában hosszadalmas folyamat húzódik meg. Csak az elvándorlás előrehaladott záró szakaszában – s akkor sem minden alkalommal – fogható meg adminisztratív eszközökkel az ilyen jellegű migráció. Azoknak a száma, akik az „ittlét” és a „távollét” különböző átmeneti stádiumaiban találhatók, sokkal nagyobb, többszöröse azoknak, akik hivatalosan is be- vagy elvándorlónak minősülnek. A vándorlási statisztikák szerint Szlovákiába 1991 és 2000 között évente átlagosan 1485-tel többen vándoroltak be, mint ahányan elköltöztek, miközben a kisebb-nagyobb időszakokra külföldön élők száma tízezrekre tehető. Ezzel szemben jóval kevesebben voltak azok, akik már egy másik országban telepedtek le, de a szlovák állampolgárságról (még) nem mondtak le (nem kérték vagy nem kapták meg az idegen állampolgárságot). Ezeket az eseteket sem a szlovák, sem más országok statisztikai nyilvántartásai nem rögzítik. Tehát ezeknél az átmeneti állapotban leledzőknél nem rendelkezünk a hazai forrásokból származó megfogható adatokkal.

Az EU-ba történő belépés után jelentősen emelkedett a külföldön dolgozók, tanulók száma. A gazdasági válságot megelőző években (2007-ben) 177 ezer szlovák állampolgár dolgozott külföldön.¹¹

Egyfajta rejtett migrációval állunk szemben. A kérdés az, hogy mennyire becsülhetjük azoknak a magyaroknak számát, akik huzamosan egy másik országban élnek, és nagy valószínűséggel már csak látogatóként térnek vissza (esetleg már letelepedtek, vagy letelepedésük folyamatban van egy másik országban), de hivatalosan még Szlovákia állampolgárai. Mivel a népszámlálás önkitöltős technikával készül, a távollévők egy kisebb részét „elkerüli” a népszámlálás. A huzamosan távollévők meghatározó része a fiatalabb korcsoportokhoz tartozik, nagy részük feltehetőleg nem rendelkezik saját lakással, ily módon szüleiknél, hozzátartozóiknál vannak bejelentve. S ebben az esetben igen nagy valószínűséggel a hozzátartozóik kitöltik népszámlálási adatlapjaikat. Sokkal nagyobb eséllyel kerüli el a népszámlálás azokat, akik saját lakással, házzal rendelkeznek.

¹¹ Danuša JURČOVÁ: *Pracovné migrácie v Slovenskej republike*, Infostat, Bratislava, 2008, 35.

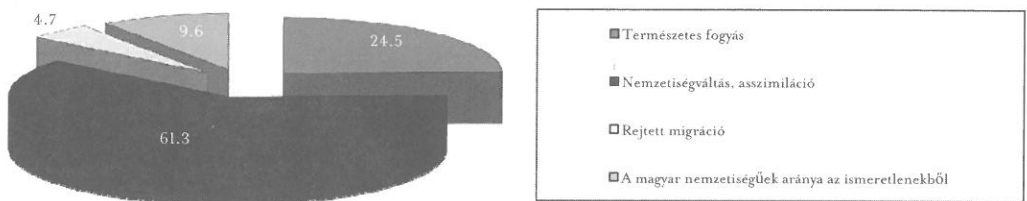
Feltételezhetjük, hogy a „rejtett migráció” az 1990-es években még viszonylag kis mértékben, mintegy 2000 fővel csökkentette a szlovákiai magyarság számát. A 2011. évi népszámlálás időpontjában ennek többszöröse lehetett azoknak száma, akik távollétük miatt nem töltötték ki a népszámlálási adatlapokat.

4. A magyarságfogyás okai a kilencvenes években és az ezredforduló után

A kilencvenes évekre vonatkozóan az eddigiekben (is) ismertetett tényezők alapján módunkban áll megbecsülni az akkor 47 ezer főt kitevő magyarságfogyás okait.

4. ábra

A szlovákiai magyar népesség fogyásának becsült nagysága, dimenziói szerint, 1991–2001 (%)

Ekkor a magyarság lélekszámcsökkenésének legnagyobb részét (mintegy 60 százalékát) az asszimilációs folyamatok számlájára írhattuk. A kedvezőtlen népmozgalmi trendek és a népszámláláshoz való ambivalensebb viszonyulás együttesen a csökkenés kisebb részéért voltak okolhatóak. A születések számának a kilencvenes években mintegy 35 százalékos csökkenése és az országosnál magasabb magyar halandóság a fogyatkozás közel 26 százalékát idézte elő. A fogyás közel 10 százaléka az ismeretlenekre, közel 5 százaléka pedig a rejtett migrációra vezethető vissza.

Az ezredforduló utáni évtized, azaz a két utolsó népszámlálás közti időszak demográfiai adatainak vizsgálatánál jelentős mértékben eltérő helyzetben vagyunk, mint az előző évtized változásainak vizsgálatánál. A leglényegesebb kihívást az ismeretlenek számának eloszlásának elemzése jelenti, melyet csak a járási, illetve a településszintű adatok ismeretében lesz módunkban elvégezni.¹² Mindaddig, amíg nem állnak rendelkezésre járási, illetve településszintű adatok, addig csupán egy hozzávetőleges becslést fogalmazhatunk meg arra vonatkozólag, hogy a magyar nemzetiségű lakosság számát milyen mértékben csökkenthette a nemzetiségét be nem vallók ily magas száma. Abban az esetben, ha a magyar nemzetiségűek ugyanolyan arányban (7 százalék) nem vallották volna be nemzetiségi hovatartozásukat, mint az

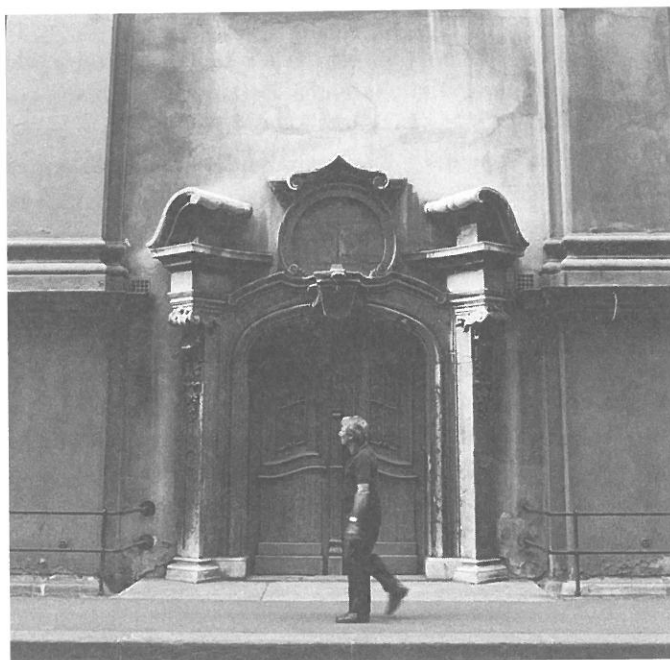
¹² A 2001. évi népszámlálás során nemzetiségi hovatartozást tudakoló kérdés esetében az ismeretlenek 57,7%-át idegenek, azaz a nem szlovák állampolgárok tették ki.

össztlakosság, akkor 493 ezer körül mozoghatott volna a magyarok kimutatott száma Szlovákiában.

Amennyiben ez becslés a későbbiekben megerősítést nyer, ez az eredmény már nem tekinthető olyan katasztrofálisnak, mint amilyennek tűnhet a népszámlálási adatok első szemrevételezése után – tekintetbe véve az intenzív természetes fogyást, nagymértékű asszimilációt és migrációt.

További felhasznált irodalom

- GYURGYÍK László: *Asszimilációs folyamatok a szlovákiai magyarság körében*, Kalligram, Pozsony 2004.
Historická štatistická ročenka ČSSR, FŠÚ, Praha, 1985.
Historický lexikon obcí Slovenskej republiky 1970–2001, ŠÚSR, Bratislava, 2003.
Demogeografická analýza Slovenska, szerk. Jozef Mládek, Univerzita Komenského, Bratislava, 2004.
Sčítanie ľudu domov a bytov 1991. Definitívne výsledky za SR, NUTS2, kraje, okresy a obce, Štatistický úrad SR, Bratislava, 2003.
Sociálna štatistika 1990, SŠÚ, Bratislava, 1993.

Egy sétáló a Szent Anna templom kapuja előtt